ВІДГУК

офіційного опонента, д.і.н., проф. О.Є. Лисенка на дисертацію І.О. Гавриліва «Військово-політична діяльність УВО – ОУН в боротьбі за Українську Державу (1920–1941 рр.)», подану на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України.

Спрагле до незаплямованого політичного кон'юнктурою історичного знання сучасне українське суспільство формує стійкий запит на фундаментальний науковий продукт. Це природне прагнення до незабруднених джерел минувшини демонструє незнищенний генетичний зв'язок поколінь, своєрідний код наступності, що творить підґрунтя самоідентифікації та самовизначення, систему координат, в якій свідома частина громадянської спільноти реконструює свою історію, розбудовує сучасне і проектує майбутнє.

Якщо з певною умовністю окреслити дві визначальні тенденції наукових студій вітчизняної гуманітаристики, то можна стверджувати, що перша з них пов'язана з поверненням у зону відкритого пізнавального процесу табуйованих у радянську добу тем, а друга, – з концептуальним переосмисленням нашого минулого, ґрунтовною ревізією категоріального апарату й освоєнням новітнього інструментарію наукового пошуку, залученням нових джерельних пластів.

Це повною мірою стосується проблематики, обраної І.О. Гаврилівим для виконання власного дисертаційного проекту. Український національно-визвольний рух донедавна позначав лінію ідеологічного протистояння між адептами більшовицьких постулатів та прихильниками суверенітету України у всіх його іпостасях. Ця обставина вирішальним чином впливає на інформаційний продукт, що використовувався антагоністичними таборами у протистоянні, й донині. Інспіровані зовнішнім втручанням імпульси не дають змоги здійснити повну емансипацію цього сегменту нашої історії від надлишкової політизації. А

інструменталізація колективної пам'яті з електоральною метою також каталізує негативні явища, що перешкоджають переведенню вказаної теми винятково в лоно пізнавальних та культурно-освітніх процедур.

Та, коли абстрагуватися від корпоративних очікувань та емоційного супроводу, можна з великою часткою вірогідності припустити, що нинішня ситуація в цій царині є органічним етапом поступу в напрямі формування української політичної нації.

Викладеними вище обставинами визначається наукова й суспільна актуальність рецензованого дослідження.

У «Вступі» дисертант сформулював усі необхідні формальні атрибути дисертаційної праці: актуальність, зв'язок з науковими програмами, планами, темами, мету і завдання, об'єкт і предмет, хронологічні й територіальні межі дослідження, його новизну і практичне значення, апробацію основних результатів дослідження.

Видається, що можна було б рельєфніше «розвести» об'єкт і предмет дослідження, а завдання більше адаптувати до закладених у план сюжетів і напрямів наукового пошуку.

Констатуючи новизну дисертаційного дослідження, все ж слід визнати далекими від досконалості та переконливості окремі положення, викладені автором у цій рубриці. До таких відноситься думка про те, що завдяки зусиллям учасників збройного підпілля та діячів так званої «легальної опозиції» національною ідею було охоплено «усі верстви західноукраїнського суспільства та діаспорне середовище, що згодом буде підтримане практично усім українством» (с. 9).

По-1. Насправді, українська діаспора, зокрема, у Північній Америці була доволі строкатою за політичними вподобаннями і в прихильників ідеї незалежної Української держави існувала впливова опозиція, уособлена симпатиками «лівих» ідей і Радянського Союзу.

По-2. Якщо на західноукраїнських теренах боротьбі за суверенну державність, дійсно, співчувала переважна більшість українців (але не

всі!), то в інших регіонах України – внаслідок системного більшовицького терору та ментального перезавантаження під більшовицьку ідеологічну матрицю – таких прихильників було порівняно небагато, хоча цю ідею і царському і радянському режимам цілковито так і не вдалося витравити.

Хотілося б висловити міркування, яке безпоседньо не детерміноване цією працею, але стосується виконання кваліфікаційних проектів такого рівня. По-перше, зовсім зайвою є рубрика «методологія дослідження» у «Вступі», адже, згідно з вимогами, цьому має бути присвячений цілий підрозділ в основному змісті докторської дисертації. Обмежені обсяги вступної частини не дають змоги повноцінно розкрити дослідницьке кредо здобувачів і здебільшого лише дискредитують ідею конспективного ескізу такої складної і важливої частини дослідницької акції.

По-друге, цей фрагмент праці має передувати всім іншим, оскільки він закладає основи операції не тільки в конкретно-історичному полі, а й у джерелознавчому та історіографічному. Це дещо зміщує ієрархію різних вимірів та складових дисертаційної праці і сприяє підвищенню рівня теоретичного забезпечення і концептуалізації наукових студій, у чому сучасна історична наука відчуває нагальну проблему.

Дисертант присвятив презентації своєї дослідницької лабораторії окремий розділ. Власне теоретичним аспектам дослідження відведено другий підрозділ.

Розпочавши з характеристики методології історичної науки загалом (без цього, дещо відстороненого від дисертаційного полотна, сюжету можна було б обійтися), здобувач здійснив екскурс в історію етногенезу, аби наповнити змістом поняття «етнічна нація» та «політична нація». Та з невідомих причин кількома сторінками раніше (с. 108) він стверджує, що «розповсюджене в сучасній історіографії твердження про формування української модерної нації» чи становлення «політичної української нації» викликає не лише певні застереження, але «вступає у протиріччя із

загальнонауковим методом історизму». Залишивши без коментарів цю думку, він втрачає внутрішню логіку викладу.

Замість того, щоб продемонструвати теоретико-концептуальні підходи до вивчення цієї проблематики в зарубіжній та вітчизняній спеціальній літературі, здобувач занурюється в історичну ретроспективу «українського питання». Щоправда, на с. 121 він повертається до методолігчних вимірів теми, чіткіше окреслюючи теоретичні підвалини, на яких виконувалося дисертаційне дослідження.

Певне черезсмужжя у викладі питань, пов'язаних з принципами і методами студіювання, з одного боку, і понятійним апаратом, – з іншого, дещо шкодять стрункості й конструктивній довершеності підрозділу, чому заважає також вкраплення суто історичних фрагментів та відступів.

Перший підрозділ цього розділу містить окремі термінологічні ремінісценції, але і за назвою і за змістом мав би «відкривати» третій, наступний розділ, позаяк у ньому висвітлюються теоретико-ідеологічне підґрунтя українського націоналізму.

Приділивши основну увагу характеристиці напрацювань Д. Донцова, виконавець дисертації цим не обмежився, а проаналізував також доробок інших теоретиків українського націоналізму – В. Старосольського, С. Рудницького, В. Целевича, Д. Андрієвського, Ю. Вассияна, С. Ленкавського, М. Сціборського та інших.

Зважаючи на підвищену зацікавленість цією темою, а також обсяг присвяченої їй літератури, здобувачеві довелося вирішувати складне завдання. – з'ясувати основні історіографічні тенденції та концептуальні підходи до опрацювання широкого кола питань, що так чи інакше стосуються українського самостійницького руху міжвоєнної доби.

Оскільки історієписання процесу формування українського націоналізму як ідеології та військово-політичної практики розпочали автори з діаспори, виконавець дисертації ескізно окреслив їх доробок. При цьому він вказав, що значна їх частина була учасниками тогочасних подій,

тому, по-перше, це визначило тенденційність та суб'єктивність більшості таких опусів; по-друге, їх твори слід розглядати як один з видів джерел.

Характеристика післявоєнної радянської літератури здійснюється через призму ідеологічних установок більшовицької партії, зорієнтованих на асиміляцію і розчинення української спільноти в інтернаціональній субстанції – радянському народі. Піддаючи критиці «партійні підходи» до оцінки діяльності учасників українського національно-визвольного руху, І.О. Гаврилів наголошує, що вони були до межі схематизовані, дискредитуючи і демонізуючи це явище. Свідоме його ототожнення з фашизмом, нацизмом, расизмом мало на меті поховати саму ідею суверенної української державності й, виконуючи це завдання, радянські автори йшли не лише на «фігури замовчування» чи гіперболізацію окремих сторінок діяльності УВО та ОУН, а й відверту фальсифікацію.

У сучасній російській літературі дослідник виокремлює доволі значний сегмент вкрай політизованих праць, що віддзеркалюють погляди великої, коли не більшої, частини російського суспільства, інфікованого великодержавним шовінізмом. Аналогічні тенденції він простежує і в працях деяких польських істориків. Та, якщо напрацювання польських науковців репрезентовано ширше, то публікаціям російських і зарубіжних вчених присвячено лише кілька рядків. Більш системно представлений блок видань, що вийшли з-під пера вітчизняних фахівців. При цьому здобувач наголошує, що і в незалежній Україні мали місце контроверсійні оцінки українського націоналізму як політичної ідеології і практики. Величезний доробок оцінюється з перспективи того, яке місце і роль українського націоналізму в національно-визвольному русі, становленні політичної нації та набутті Україною статусу суверенної держави, а також співмірності історичної місії УВО та ОУН, – з одного боку, та негативних моментів, пов'язаних з діяльністю членів цих організацій, – з іншого. Однак поділ авторів за принципом позитивного чи критичного ставлення до окремих явищ та персоналій, зокрема С. Бандери, видається спрощеним,

таким, що девальвує масштаб цього феномену і переводить його, знову ж таки, у політизовану площину. Продуктивнішим, на наше припущення, було б аналізувати праці попередників за глибиною осмислення різних аспектів теми, достовірності та інформативності залучених джерел, способів інтерпретації емпіричного масиву, виявляти краще опрацьовані питання і лакуни в наративі, що сформувався в останні чверть століття. Без цього деякі фрагменти історіографічного огляду сприймаються як випадкові, відірвані від широкого, загального контексту, надміру емоційними і почасти заангажованими.

Рецензована праця підготовлена на широкій джерельній базі. Дисертант залучив практично весь доступний комплекс документів і матеріалів, завдяки яким з'явилася можливість розкрити цю складну тему. Це – програмні документи УВО й ОУН, статути, обіжники, звіти, інструкції, комунікати, накази, заяви, декларації тощо, в яких віддзеркалюється ідейна платформа цих інституцій, засоби досягнення мети, структура, політичні орієнтири, погляди провідних діячів на міжнародну ситуацію, а також підходи до формування курсу УВО та ОУН в цих обставинах.

Інший масив джерел пов'язаний з діяльністю партійних, радянських і спеціальних органів СРСР, спрямованою на боротьбу з українським національно-визвольним рухом. За всіх відомих вад постанови ВКП(б) і РНК СРСР, укази Президії Верховної Ради СРСР, довідки, звіти, оперативні донесення радянських спецслужб містять інформацію, що дала можливість дисертанту поглянути на досліджувані процеси з іншого боку, зазирнути за лаштунки протилежної сторони й скласти стереоскопічне уявлення про характер цього непримиренного протистояння, з'ясувати мотиваційні чинники та простежити алгоритм їх дій.

Інформативно насиченим видом джерел стали використані у праці стенограми судових процесів над членами ОУН та УВО у міжвоєнній Польщі.

І.О. Гаврилів долучив до опрацювання теми документи з архівосховищ Республіки Польща, хоча про них у праці сказано небагато.

Помітне місце в опрацьованому корпусі джерел посідають періодичні видання, а також его-документи: спогади, епістолярій тощо.

Водночас огляд джерел виконано в дещо одновимірному ключі, коли йдеться переважно про їх інформативний потенціал, натомість іншим параметрам джерелознавчого аналізу відведено мало місця. Часом автор вдається до фактографічних ілюстрацій, що в цьому фрагменті дисертації є не зовсім доцільним.

На широку історичну ретроспективу спирається реконструкція національно-визвольних змагань українців на початку XX ст. та під час Першої світової війни. Ставлення правлячих кіл «клаптикової імперії» та польського політикуму до «українського питання» простежується через революційній події, спричинені воєнною руїною й переформатуванням європейської карти у її південних, центральних та східних регіонах, кардинальної зміни конфігурації сил на міжнародній арені, постанням нових державних утворень, зокрема ЗУНР і II Річпосполитої. Здобувач показує, яким чином позиція західних держав та польської сторони вплинула на формування національно-визвольних прагнень українства, а також обставин, за яких з'явилася Українська військова організація (УВО). При цьому окреслюється соціально-політична база цієї інституції, її ідеологічні та організаційні засади, методи досягнення поставленої мети.

Характеристика внеску УВО в розгортання самостійницького руху у Східній Галичині відштовхується від політичного курсу керівництва II Річпосполитої в «українському питанні», що ігнорувала приписи держав-гарантів у частині забезпечення автономії західноукраїнських земель. Дисертант звертає увагу на те, що, незважаючи на наявність доволі чисельної групи прихильників створення суверенної Галицької Держави, «ідея соборності залишалася актуальною». Не залишилися обабіч і зусилля більшовиків, які небезуспішно намагалися розколоти єдиний фронт

українських політичних і громадських організацій, що перебували на платформі суверенної, соборної Української держави.

Аналіз соціально-економічної та політичної ситуації в різних регіонах України підводить дослідника до думки про неможливість одночасного виступу всіх антирадянських і антипольських сил внаслідок відсутності єдиної політичної платформи і браку соціальної бази, спроможної забезпечити критичну масу протестного потенціалу. Підтвердженням цього слугує невдалий Другий зимовий похід армії УНР на чолі з Ю. Тютюнником у Велику Україну.

Реконструкція побудови Української військової організації, форм і методів її діяльності проектується через призму складних суспільно-політичних процесів у повоєнній Польщі, а також реалій, що підштовхували українську спільноту до боротьби за власні національні інтереси.

На підставі джерел різного походження висвітлюються форми і методи діяльності УВО – акти саботажу, підпали, експропріації, теракти.

Характеризуючи політику польських властей у національно-культурній сфері у 20-х роках XX ст., І.О. Гаврилів акцентує увагу на її колонізаторсько-асиміляційній спрямованості. У цьому розрізі дещо однобоко визначена мета курсу, який проводив у життя Волинський воєвода Г. Юзефський – «сприяти українській культурі в Польщі для успішного зближення польського та українського народів, а також творити базу для розвідницьких операцій в СРСР» (с. 197). Насправді, такою була лише декларована офіційна оболонка програми системної інтеграції регіону в загальнопольський організм, хоча її промоутери й намагалися нівелювати конфліктогенні чинники й домогтися лояльності місцевого населення до польської влади завдяки деяким поступкам.

У дисертації згадано про поліпшення економічної ситуації в Польщі у другій половині 20-х років, більше сказано про культурно-освітню політику. Натомість – майже не окреслено соціально-економічне

становище мешканців тих регіонів, де більшість становили українці. Це дещо зміщує центр ваги на користь етнічно-культурної складової інтересів української спільноти у II Річпосполитій, у той час коли у сфері господарювання й зайнятості населення цих регіонів перебувало у набагато гірших умовах, ніж ті, хто проживав у межах корінної Польщі.

Здобувач показує, як зусилля радянських спецслужб, що інспірували прорадянський рух у Польщі, дезорієнтували не тільки пересічних українців, а й політичну верству, що розмивало й розпорошувало український протестний рух проти шовіністичних заходів радикально налаштованої частини польської правлячої верхівки.

На цьому тлі простежується процес налагодження контактів УВО з німецькими військовими чинниками, що співчували змаганням українців Польщі, чи вбачали у ній ворога Німеччини, намагаючись використати українські організації проти Варшави. Одночасно з фінансовою підтримкою з боку німецьких чинників розглядаються й інші джерела фінансово-матеріальної підтримки організації, що орієнтувалася на терористично-диверсійні форми боротьби проти польських властей. Водночас автор, спираючись на першоджерела, проводить думку про те, що УВО не обмежувалася винятково терористичними засобами й відносила себе до «революційних» інституцій на кшталт ірландської Шин-Фейн, а в її середовищі існували прихильники використання всіх можливих засобів захисту інтересів і прав українства, з легальними включно.

Наголошуючи на тому, що ОУН виникла не на порожньому місці, виконавець дисертації згадує організації, що поділяли ідеологію українського націоналізму і стали її предтечами та справжньою школою виховання кадрів борців за волю України.

Виразно проводиться думка про те, що в програмних документах установчого конгресу ОУН фіксувалося положення про необхідність розгортання її діяльності у всіх сферах і формах суспільного і державного

життя: військовій, дипломатичній, політичній, соціально-економічній, культурно-просвітницькій. Це визначало структуру, функції окремих референтур, форми і методи їх роботи. Та все ж орієнтація на гуманістично-демократичні цінності, як справедливо зауважує дисертант, сприймалися як орієнтири на перспективу, натомість головним напрямом вважалась революційна боротьба проти ворогів української суверенної державності.

Виконавець дисертації наводить висловлювання керівників і теоретиків організації, статті та інші матеріали, що дають уявлення про структуру ОУН, програмні засади її діяльності, інституційну специфіку, засоби досягнення поставленої мети, а також ставлення до неї інших політичних сил.

Аналіз військового вишколу та бойових акцій оунівців подано на тлі програмних установок і мотиваційних чинників, що відзначалися широкою амплітудою і мали на меті викликати не тільки зрушення у національній свідомості українців та активізацію визвольного руху, а й освідомити світову громадськість з ситуацією, що склалась в «українському питанні» у 20–30-ті роки. На міжнародний резонанс було розраховано й протестні заходи з приводу «пацифікації», до яких польські власті вдалися з превентивною і каральною метою. Про результативність цих акцій переконливо свідчить актуалізація «українського питання» на світовій арені.

Бойові акції оунівців подаються у ширшому контексті, що дає змогу «вивести» сприйняття організації з вузьких меж «терористичної» інституції. Домінування силових засобів у діяльності українських націоналістів у Східній Галичині пояснюється тим, що вони на ту пору були найефективнішими, привертаючи увагу не тільки польського суспільства, а й широких кіл світової громадськості. Уникаючи моралізаторства, дослідник не дає етичних оцінок цим крокам, пропонуючи читачеві самому визначитися з цією проблемою.

Оскільки лідери ОУН усвідомлювали необхідність позиціювання «українського питання» в широкому контексті міжнародних відносин, дисертант присвятив окремий фрагмент праці аналізу геополітичної доктрини організації та основних напрямів її втілення в життя напередодні Другої світової війни. Внутрішня логіка цих складних процесів природно ставила адептів ідеї суверенної Української держави перед необхідністю пошуку союзників, без яких її реалізація в тогочасному розкладі політичних сил на міжнародній арені не видавалася можливою. У ситуації, що склалася, керівництво ОУН обрало орієнтацію на німецькі чинники, сподіваючись на їх прихильність та сприяння «українській справі», адже вбачали в ній непримиреного супротивника не тільки Польщі, а й Радянського Союзу. І.О. Гаврилів показує, як зростала впевненість лідерів організації у тому, що у неминучій війні між великими геополітичними гравцями українці отримують історичний шанс вкотре не тільки задекларувати свої претензії на власну незалежну державу, а й відновити її. Саме в цьому руслі й вибудовувалась геополітична доктрина ОУН та її підготовка до практичних дій в нових умовах. У цьому сенсі йшлося про підготовку до тривалої й напруженої збройної боротьби не тільки членів організації, а й широких верств українського суспільства, вишкіл фахівців військової справи, спроможних сформувати ядро національних збройних сил на принципах територіального комплектування, які стануть регулярною армією майбутньої держави.

У тексті простежуються відмінності в акцентах, формах і методах діяльності ОУН на території Румунії та Чехословаччини, де існували чисельні українські анклави, а також заходи, спрямовані на підтримку «острівця» національної державності – Карпатської України.

У концептуальному сенсі дослідник робить принципово важливий наголос: найпроникливіші й далекоглядні представники українського політикуму загалом і самостійницького зокрема, усвідомлювали всі

загрози, що надходили від синхронізації експансіоністських планів керівників нацистської та більшовицької імперій, для української справи.

Ще один зріз теми пов'язаний з перебудовою діяльності ОУН у 1939–1941 р., під час першої радянізації західноукраїнських регіонів. Він значною мірою детермінується системними репресивними заходами радянських властей, спрямованими на соціально-політичну уніфікацію регіону.

Порівнюючи політику, яку на території окупованої Польщі проводила більшовицька й нацистська адміністрація, І.О. Гаврилів не позначає ставлення оунівців до факту входження Східної Галичини у формі дистрикту до складу Генерального губернаторства. Та й твердження про те, що «німці були не проти існування Польської держави у своїх етнографічних межах, але Сталін категорично висловився проти, тому і було утворене Генеральне губернаторство…», «провисає» без належного підкріплення джерелами. Виникає питання, якою ж тоді була мета нападу Німеччини на Польщу?

На глибше осмислення заслуговують чинники, що впливали на ставлення обох окупаційних режимів до українців.

У питанні про причини розколу ОУН здобувач звертає підвищену увагу на дію зовнішніх чинників, хоча враховує й суб'єктивні – риси характеру й особисті симпатії очільників організації, які спровокували цей доленосний розрив. Вказується і на розбіжності в поглядах на тактичні проблеми, а також вибір союзників у боротьбі за національну державність.

Водночас потребує документального підтвердження версія про причетність більшовицьких спецслужб до убивства мельниківців О. Сеника й М. Сціборського.

В останньому фрагменті праці простежуються заходи, спрямовані на реалізацію Акту 30 червня 1941 р. шляхом державотворчих зусиль на місцях, формування місцевих органів самоуправління, збройних сил, міліції, висвітлюється сприйняття цих кроків Берліном та різними

верствами і політичними силами України. Варто погодитися з автором, що проголошення Акту про відродження національної державності набуло широкої підтримки «знизу», сприяло активізації мас, стимулювало національну свідомість мешканців західноукраїнського регіону. Реакція нацистів на цю акцію наочно продемонструвала їх ворожість ідеї суверенної національної державності українців.

Працю завершують розлогі висновки, узагальнення й теоретичні міркування. У них кристалізується провідний концепт дисертаційного проекту: діяльність УВО й ОУН стала органічним проявом обстоювання корінних політичних та соціально-економічних інтересів українського народу та боротьби за реалізацію права на державний суверенітет. Невдача цих зусиль обумовлювалася неспівмірністю сил, що репрезентували українство і його ворогів, а також низкою суб'єктивних чинників і тактичними прорахунками.

Відзначаючи безсумнівні здобутки виконавця дисертаційного дослідження, слід звернути увагу на ще кілька суперечливих, недостатньо аргументованих положень, погрішностей, що містяться у тексті праці.

На с. 5 автор стверджує, що «сучасне відродження нації вбачається у відновленні історичної пам'яті про героїчні сторінки нашого минулого». На наше переконання, героїзація та романтизація далеко не вичерпують мету, механізми й технології конструювання ментальних структур політичної нації, надто коли йдеться про такий складний, неоднорідний, а почасти й суперечливий феномен як український самостійницький рух.

На с. 43 здобувач висловлює переконання в тому, що ні в міжвоєнний період, ні в роки Другої світової війни не існувало конфліктів у відносинах українців з представниками інших національностей, а причетність українців, місцевої поліції, оунівців чи упівців до винищення євреїв (Голокосту) «не знайшла свого підтвердження». На обґрунтування цієї тези наводяться міркування В. В'ятровича, який вважає, що у випадку з євреями йшлося не «про реалізацію якихось постанов, заплановану

акцію знищення, а радше про помсту, акт, здійснений у стані афекту». Насправді і в джерелах, і в літературі існує чимало доказів того, що не тільки маргінальні елементи, а й частина пересічних українців сповідувала антисемітські настрої і реалізувала їх через відповідні моделі поведінки, зокрема вбивства та виказування місць перебування євреїв. Визнання цих фактів зовсім не синонімічне суцільному очорненню українства чи демонізації учасників українського національно-визвольного руху. Свідома відмова від історичного нарцисизму і критичне ставлення до окремих епізодів та сторінок нашого минулого лише слугуватиме додатковим доказом зрілості громадянського суспільства і повноцінності історіографічного процесу та остаточним.

У спрощеному ключі згадується про вбивства оунівцями українців. Формула «зрадник – гірше ворога» розкриває лише частину проблеми, до того ж, здається не більшу. Оскільки ця проблема має багатовимірний характер, її розв'язання вітчизняними науковцями видається далеко не вичерпним.

Надто категоричним є твердження, що «оунівці застосовували терор лише супроти тих українців, що йшли на пряму співпрацю із супротивниками» (с. 44). Відомо ж бо про теракти проти ідеологічних опонентів, які не поділяли поглядів радикальних націоналістів на методи боротьби за УССД чи прагнення ОУН монополізувати керівництво українським самостійницьким рухом.

Висновками до підрозділу 1.1. та розділів бракує глибини.

Підрозділ 2.1. переобтяжений надто розлогими цитатами.

Деякі назви розділів та підрозділів сформульовані в публіцистичному ключі: наприклад, розділ 3 «Українська військова організація – підпільна національна армія», розділ 5 «Проголошення відновлення Української держави – історичний етап національного державотворення».

Офіційною назвою найчисельнішої релігійної конфесії в Галичині була «Греко-католицька церква», а не «Українська греко-католицька церква».

Потребують коментарів дані з польських джерел про сили, на які могли спертися увісти: 73466 українських вояків у Галичині та 28150 – на суміжних територіях в УРСР. Без цього незрозумілим залишається, про яких вояків іде мова.

Чи варто констатувати, що польська окупаційна влада «програла на виборах» до Сейму і Сенату лише на тій підставі, що на Волині депутатами парламенту стало 20 українців і жодного поляка, в той час, як українська спільнота Східної Галичини «фактично бойкотувала» вибори» (с. 183–184).

На с. 328 зазначається, що «напередодні війни 500 оунівських бойовиків було об'єднано в «Поліську Січ». Залишається невідомим, чи це випадковий збіг, чи це формування стало предтечею «Поліської Січі» Т. Бульби-Боровця.

Деяким авторським оцінкам бракує критичності, коли йдеться про суперечливі, дихотомічні явища і факти. Часом здобувач виявляє надмірну довірливість до цитованих документів, залишаючи їх без аналітичної оцінки.

Очевидно, марність зусиль націоналістів об'єднати всі політичні сили заради відновлення УСС не можна пов'язувати винятково з діяльністю ворожих спецслужб (с. 419).

У тексті трапляються стилістично невивірені звороти, невдалі словосполучення на шталт «економічно-господарських» (с. 4), «зсув амплітуди з якісними відмінностями людського фактора, що в свою чергу погіршило людську субстанцію народу» (с. 5), «проаналізувати наявні історієписання» (с. 7), «принцип історизму вимагає розглядати» (с. 106), «висказаний» (с. 112), «російський панславізм вимагав від Австрії» (с. 116), «здійснити описовий фактаж подій» (с. 133), «здійснити на

західноукраїнських землях обстановку» (с. 221), «у прогнозованому будівництві країни зростає роль держави» (с. 330).

Важко віднести до науково коректівних вирази «польське моцартство», «польське панство», «Г. Франк став генеральним губернатором польських територій» (с. 355).

Незважаючи на окремі недоліки, дисертаційний проект І.О. Гавриліва «Військово-політична діяльність УВО – ОУН в боротьбі за Українську Державу (1920–1941 рр.)», є самостійним, оригінальним дослідженням, що розкриває актуальну в науковому суспільному сенсі тему, і відповідає спеціальності 07.00.01– історія України та профілю спеціалізованої вченої ради, до якої її подано до захисту. За своїм науково-теоретичним рівнем, актуальністю, новизною вирішених завдань, обґрунтованістю основних положень і висновків дисертація повністю відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., зі змінами (постанова МОН № 656 від 19.08.2015 р.).

Таким чином, Гаврилів І.О. заслуговує на присудження наукового ступеня доктора історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України.

Відгук підготував
завідувач відділу історії України
періоду Другої світової війни,
Інституту історії України НАНУ
д.і.н., професор О. Є. Лисенко

м. Київ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
НАН УКРАЇНИ
ЗАСВІДЧУЮ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР